

City Council №1550]. (2014, December 29) Retrieved from: <https://kga.gov.ua/images/files>. [in Ukrainian].

20. Pro vedennia miskoho zemelnoho kadastru. Rishennia Kyivskoi miskoi rady N 194/9251. [n maintaining the city land cadastre. Decision of the Kyiv City Council of April 18, 2013 N 194/9251]. (2013, April 18). Retrieved from: <http://kmr.ligazakon.ua>. [in Ukrainian].

21. Zakon Ukrainy Pro derzhavnyi zemelnyi kadastr № 3613-VI. [About the state land cadastre. Law of Ukraine № 3613-VI]. (2011, July 07). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 8, 61. [in Ukrainian].

22. Zemelnyi Kodeks Ukrainy № 2768-III. [Land Code of Ukraine № 2768-III]. (2001, October 25). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 3-4, 27. [in Ukrainian].

23. Zakon Ukrainy Pro derzhavnu ekspertyzu zemlevporiadnoi dokumentatsii № 1808-IV. [Law of Ukraine About the state examination of the land management documentation № 1808-I]. (2004, June 17). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 38, 471. [in Ukrainian].

24. Zakon Ukrainy Pro orendu zemli № 161-XIV. [Law of Ukraine On land lease № 161-XIV]. (1998, October 06). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 46-47, 280. [in Ukrainian].

25. Zakon Ukrainy Pro mistseve samovriaduvannia v Ukraini № 280/97-VR. [Law of Ukraine On local self-government in Ukraine № 280/97-BP]. (1997, May 21). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 24, 170. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції: 15.10.2019

УДК 347.45/.47: 342.951:351.82

Шутяк Дмитро Сергійович

головний державний інспектор відділу дистанційного супроводження
спеціальної департаменту спеціалізованої підготовки
та кінологічного забезпечення Держмитслужби

ДО ПИТАННЯ ПРО ЗМІСТ ТА ВИДИ МИТНИХ ПОСЕРЕДНИЦЬКИХ ПОСЛУГ

В статті досліджують особливості цивільно-правового регулювання відносин митного посередництва. Визначено характерні риси, що відрізняють митне посередництво від подібних інститутів в інших сферах господарювання (локальність митної посередницької діяльності; особливий суб'єктний склад посередників; здійснення митних операцій, що включають юридичні та фактичні дії; надання послуг щодо товарів і транспортних засобів, що мають особливий економічний статус перебування під митним контролем, який обмежує їх вільний обіг; надання митних посередницьких послуг на оплатній основі і в умовах конкуренції; підприємницький характер зобов'язань у сфері митного посередництва.

Обґрунтовується позиція, що правовідносини, що встановлюються між митними органами та учасниками зовнішньоекономічної діяльності за допомогою участі третьої особи, є видом господарського зобов'язального правовідношення – правовідношення з надання посередницьких послуг. В межах митних правовідносин договори цивільно-правового характеру необхідно розглядати як специфічний спосіб впливу держави на цю сферу суспільних відносин. За допомогою участі митних посередників, між митними органами та учасниками зовнішньоекономічної діяльності встановлюються певні економічні і правові відносини.

В митній справі часто використовуються такі договори, як: договір комісії, договір доручення, агентський договір і багато інших. Таким чином, в митних правовідносинах зберігаються ті ж правові статуси сторін, що і в цивільних правовідносинах, лише сторонами виступають митний посередник і інша заінтересована особа.

Зважаючи на специфіку митних посередницьких відносин, варто визначити такі критерії класифікації митних посередників: за формою власності, за виконуваною господарсько-правовою функцією, за організаційно-правовою формою, за масштабами господарської діяльності. Крім того, діяльність митних посередників може бути класифікована залежно від функцій, які вони виконують.

Ключові слова: митне посередництво, митний брокер, митний перевізник, договір про надання послуг, договір купівлі-продажу, договір зберігання на товарному складі, зовнішньоекономічна діяльність.

Shutyak D. TO THE QUESTION ABOUT THE CONTENT AND TYPES OF CUSTOMS INTERMEDIARY SERVICES

The article examines the features of civil law regulation of customs *brokerage*. The characteristic features that distinguish customs brokerage from similar institutions in other areas of management (locality of customs brokerage; special subject composition of intermediaries; customs operations, including legal and factual actions; provision of services for goods and vehicles with special economic status of being under customs control, which restricts their free circulation, the provision of customs brokerage services on a paid basis and in conditions of competition, the entrepreneurial nature of obligations in the field of customs brokerage.

The position is substantiated that the legal relations established between the customs authorities and the participants of foreign economic activity with the participation of a third party are a type of economic binding legal relationship - the legal relationship for the provision of intermediary services.

Within the framework of customs legal relations, contracts of a civil law nature must be considered as a specific way of the state's influence on this sphere of public relations. With the participation of customs intermediaries, certain economic and legal

relations are established between customs authorities and participants in foreign economic activity. In customs, such agreements are often used as: commission agreement, power of attorney agreement, agency agreement and many others. Thus, in customs legal relations the same legal statuses of the parties, as in civil legal relations remain, only the parties are the customs intermediary and other interested person.

Given the specifics of customs intermediary relations, it is necessary to determine the following criteria for the classification of customs intermediaries: by form of ownership, by the performed economic and legal function, by organizational and legal form, by the scale of economic activity. In addition, the activities of customs intermediaries can be classified according to the functions they perform.

Key words: customs brokerage, customs broker, customs carrier, service agreement, purchase agreement, warehouse storage agreement, foreign economic activity.

Постановка проблеми. Сьогодні від ефективності перетину митного кордону може залежати не тільки наповнення бюджету, а й рівень розвитку зовнішньоекономічної діяльності. Розвиток митного обслуговування дуже впливає на можливість досягнення ринкового успіху імпортованих або експортованих товарів. За відсутності сучасного митного обслуговування, особливо у випадках тривалого митного оформлення або неналежного зберігання, товар може повністю або частково втратити свою споживчу цінність, стати неконкурентоспроможним і в результаті виявитися непотрібним покупцеві.

Відносини у сфері митного посередництва регулюються цілим спектром правових механізмів (цивільно-правових, адміністративно-правових, митних). Інструменти цивільно-правового впливу зрівнюють права кожної зі сторін, закріплюють за кожною зі сторін обов'язок дотримання встановленого регламенту при проходженні митних процедур.

Важливого значення серед митних процедур набувають послуги, які надаються при переміщенні вантажів через митний кордон України. Особливо важливими в цьому контексті є якісь та зміст послуг, що надаються, строки їх виконання та оплатність. У зв'язку із чим варто говорити про актуальність визначення сутності митних послуг.

У регулюванні митних правовідносин цивільно-правові договори є відносно самостійним інструментом державного впливу на цю сферу суспільних відносин. Відповідно всі цивільні договори в сфері митної справи можна розділити на такі групи: 1) зовнішньоекономічні договори, що укладаються суб'єктами підприємницької діяльності (такі договори регулюються нормами міжнародного економічного права і внутрішнім законодавством про зовнішньоекономічну діяльність); 2) договори фізичних осіб з митними представниками, митними перевізниками, власниками митних складів і складів тимчасового зберігання (зазначені договори входять в сферу регулювання як митного, так і цивільного законодавства і власне опосередковують усю сукупність відносин з митного посередництва); 3) договори, які надають допомогу митним представникам в їх діяльності (договори забезпечувального характеру); 4) цивільно-правові договори, що забезпечують діяльність самих митних органів. Вказане демонструє великий обсяг цивільно-правових відносин, що опосередковують митне посередництво і саме тому, для правильного визначення змісту та сутності таких договорів необхідно встановити види митних посередницьких послуг.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичні засади діяльності митних посередників неодноразово ставали предметом наукових розвідок у різних сферах таких авторів, як: Л. Андреева, І. Бондаренко, Е. Гвардзінська, А. Дунська, А. Загородній, О. Коробкова, Т. Магнутова, І. Міщенко, С. Мотуренко, Д. Приймаченко, В. Резнікова, В. Самойловська, І. Світлак, Н. Трішкіна, тощо. Однак, питання класифікації митних посередницьких послуг ґрунтовно не було досліджено.

Метою статті є визначення критеріїв класифікації та встановлення особливих видів митних посередницьких послуг, опосередкованих нормами цивільного законодавства.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сьогоднішній день митне законодавство тісно пов'язане з основами цивільного законодавства. Співвідношення різних галузей права в поєднанні з цивільним зумовлює регламентацію прав і обов'язків, які виникають між учасниками митних операцій. Так, відповідно до загальних засад цивільного законодавства учасники зовнішньоекономічної діяльності можуть укласти договори з митними перевізниками про надання ними послуг з перевезення вантажів та організації їх зберігання. При розгляді в судах спорів між митними органами та учасниками зовнішньоекономічної діяльності, акцентується увага власне на цивільному процесуальному законодавстві і принципах регулювання митної діяльності. Суб'єктами митної діяльності сьогодні прийнято розглядати не тільки органи влади, а й юридичні особи приватного права.

В сукупності договірних форм регулювання митних відносин пріоритет належить договорами фізичних осіб зі спеціальними суб'єктами відносин у сфері митної справи. Це, наприклад, договір, укладений між митним перевізником і вантажовідправником. Укладення зазначеного договору надає компаніям можливість не сплачувати митні платежі, а також здійснювати транспортування товару без митного супроводу. Перевезений товар найчастіше розміщується на митному складі, а відносини власника митного складу з особами, що поміщають товари на зберігання, також будуються на договірній основі [1, с. 62]. До таких договорів висуваються такі ж вимоги, що і до будь-яких публічних, тобто відмова від укладення такого договору за загальним правилом не допускається. Схожі норми встановлені і щодо зберігання товарів на складах тимчасового зберігання. На основі договору будуються і відносини митного представника з декларантами та іншими заінтересованими особами, що також є публічним договором. Проведений аналіз дозволяє нам

стверджувати, що суспільні відносини в сфері митної справи є відносинами, що носять характер як публічно-правових, так і приватноправових. Міжгалузеві зв'язки цивільного права в сфері митного посередництва носять субсидіарний характер і зайвий раз підтверджують, що публічні відносини є наслідком приватно активності суб'єктів. Застосовувані в митній сфері механізми публічно-правового і приватноправового регулювання в їх поєднанні дозволяють забезпечити максимально ефективну організацію митних посередницьких послуг.

В межах митних правовідносин договори цивільно-правового характеру прийнято розглядати як специфічний спосіб впливу держави на цю сферу суспільних відносин. Слід розуміти, що в таких відносинах цивільне законодавство використовується як додаткове для регулювання базових принципів для укладення договорів [2, с. 12]. У сфері митних операцій цивільні договори можуть укладатись між учасниками зовнішньоекономічних контрактів (регулятивними нормами тут є принципи міжнародного економічного права, місцеве законодавство про здійснення зовнішньоторговельної діяльності), договорів між фізичними особами та митними посередниками, спрямованими на отримання послуг перевезення, тимчасового зберігання вантажів, тощо (регулятивними нормами в цьому випадку також будуть основи митного законодавства), цивільно-правових контрактів як інструментів для забезпечення діяльності митних структур. На перше місце варто виводити договори, які укладаються приватними особами з окремими суб'єктами, що здійснюють свою діяльність у митній сфері (договори між вантажовідправником і митним перевізником, послуги складського зберігання, тощо). Договори цього типу носять переважно публічний характер. Зважаючи на викладене, можна припустити, що інститут митних посередників націлений на ефективну взаємодію митних органів і суб'єктів приватного права, заснований на професійних повноваженнях осіб, які надають посередницькі послуги в межах митного оформлення, митного контролю, обчислення та сплати митних платежів. Митне посередництво є міжгалузевим інститутом, що підтверджується позицією М.К. Сулейменова, що необхідно виділяти інститут господарського посередництва, зокрема митного посередництва [3]. З юридичної точки зору, митне посередництво являє собою правовий інститут, який регулює відносини у специфічній сфері послуг, спрямованих на сприяння у встановленні правових зв'язків між учасниками зовнішньоекономічної діяльності і митними органами.

Якщо досліджувати структуру відносин митного посередництва, то варто зазначити, що воно є сукупністю відносин, які утворюють чітку систему внутрішніх і зовнішніх зв'язків щодо відносин, які складаються між учасником зовнішньоекономічної діяльності та посередником, відносин між посередником і митними органами, а також відносин між учасником зовнішньоекономічної діяльності та митними органами [4, с. 30]. В свою чергу, змістом митного посередницького правовідношення виступають кореспондуючі права та обов'язки сторін, де посередник своїми діями надає юридичну або фактичну послугу учаснику зовнішньоекономічної діяльності, що становить суть його обов'язків. Залежно від умов договору між посередником і учасником зовнішньоекономічної діяльності, або іншою особою, яка звернулася до посередника в інтересах учасника зовнішньоекономічної діяльності, останній набуває певні зобов'язання на користь посередника: оплатити послуги посередника, здійснити забезпечення виконання своїх зобов'язань, утриматися від укладення подібних договорів з іншими особами, що надають такі ж послуги на тому ж ринку, тощо.

Зважаючи на викладену специфіку митних посередницьких відносин, варто визначити критерії їх класифікації. Науковцями такі класифікації здійснювались на підставі форм власності, виконуваної господарсько-правової функції [5, с. 19-20]; організаційно-правової форми [6, с. 75-76]; масштабів господарської діяльності [7, с. 39], тощо.

За змістом господарсько-правових функцій митні посередники диференціюють на митних брокерів, що здійснюють декларування товарів і транспортних засобів; митних перевізників, які здійснюють доставку товарів, що перебувають під митним контролем; власників складів, які здійснюють зберігання в межах встановлених законом строків товарів і транспортних засобів, що перебувають під митним контролем [8, с. 46]. Зважаючи на форму власності, митні посередники можуть бути диференційовані на державні і недержавні (приватні). За територіальною локальністю митної посередницької діяльності доцільно виділяти загальнонаціональні і зональні митні посередники, де загальнонаціональні мають право надавати посередницькі послуги на території всієї країни, зональні, в свою чергу, здійснюють свою діяльність в межах регіону діяльності однієї митниці.

Ще однією підставою для класифікації досліджуваного виду посередників є розмір платежів: великі та інші платники, де для віднесення митного посередника до одного з видів необхідно враховувати територію діяльності, річний обсяг декларування товарів, суму митних та інших платежів, що сплачується протягом року, вид забезпечення його зобов'язань. За здійснюваною діяльністю митні посередники можуть бути класифіковані на універсальних і спеціалізованих. Універсальність і спеціалізованість митного посередника визначаються залежно від виду товарів (радіоактивні, озброєння і військова техніка, тощо) і транспортних засобів (за видами транспорту), з якими митний посередник працює.

Варто відзначити, що діяльність митних посередників може бути класифікована залежно від функцій, які вони виконують. Так, до прикладу, митні брокери можуть здійснювати такі види діяльності: комплексне оформлення для митниці, консультування, підбір товарного коду згідно з класифікатором ТН ЗЕД, отримання сертифікатів на вантажі, що перевозяться, захист інтересів замовника на території митниці, а також усіх митних органів, проведення необхідних розрахунків, консалтинг, тощо.

Діяльність митних посередників може бути класифікована також за іншими критеріями, однак варто

зазначити, що на сьогодні досить важко припустити існування єдиної універсальної класифікації таких суб'єктів, зважаючи на те, що процес вдосконалення економічних відносин сприяє генерації нових класифікаційних критеріїв.

Висновки. Підсумовуючи викладене, необхідно зазначити, що суспільні відносини в сфері митного права носять публічно-правовий і приватно-правовий характер. Зв'язок цивільного та митного права підтверджує, що публічні відносини, не можуть існувати без приватноправових і що вони породжуються діями конкретних суб'єктів.

В митній справі часто використовуються такі договори, як: договір комісії, договір доручення, агентський договір і багато інших. Таким чином, в митних правовідносинах зберігаються ті ж правові статуси сторін, що і в цивільних правовідносинах, лише сторонами виступають митний посередник і інша заінтересована особа.

Зважаючи на специфіку митних посередницьких відносин, варто визначити такі критерії класифікації митних посередників: за формою власності, за виконуваною господарсько-правовою функцією, за організаційно-правовою формою, за масштабами господарської діяльності. Крім того, діяльність митних посередників може бути класифікована залежно від функцій, які вони виконують.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Прокопович Г.А. Межотраслевые связи таможенного и гражданского права. *Вестник экономической безопасности*. 2019. № 2. С. 62-66.
2. Запорожець О.Ф. Шляхи підвищення якості митних послуг. *Інноваційна економіка*. 2018. № 3-4 (74). С. 12-16.
3. Сулейменов М.К. Хозяйственно-посреднические договоры услуг. *Советское государство и право*. 1973. № 3. С.50-55
4. Мантусов В. Б., Эриашвили Н.Д., Прокопович Г.А., Соловьев Е.Н. Актуальные проблемы таможенного права : учебное пособие. М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2017. 103 с.
5. Лаптев В.В. Субъекты предпринимательского права : учеб. пособие. М., 2003. 236 с.
6. Ершова И.В. Предпринимательское право : учеб. М., 2002. 520 с.
7. Толстошеев В.В. Региональное экономическое право России : учеб.-практич. пособие. М., 1999. 181 с.
8. Мотуренко С.М. Правовое положение таможенных посредников : дисс. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Москва, 2005. 169 с.

REFERENCES:

1. Prokopovich G.A. (2019) Mezhotraslevyie svyazi tamozhennogo i grazhdanskogo prava [Intersectoral relations of customs and civil law]. *Vestnik ekonomicheskoy bezopasnosti* [Economic security bulletin], 2, S. 62-66 [In Russian]
2. Zaporozhets O.F. (2018) Shliakhy pidvyshchennia yakosti mytnykh posluh [Ways to improve the quality of customs services]. *Innovatsiina ekonomika* [Innovative economy], 3-4 (74), P. 12-16. [In Ukraine]
3. Suleymenov M.K. (1973) Hozyaystvenno-posrednicheskie dogovoryi uslug [Economic intermediary service contracts]. *Sovetskoe gosudarstvo i pravo* [Soviet state and law], 3, P. 50-55 [In Russian]
4. Mantusov V. B., Eriashvili N.D., Prokopovich G.A., Solovev E.N. (2017) Aktualnyie problemyi tamozhennogo prava [Actual problems of customs law]. *uchebnoe posobie* [A Study Guide]. М., YuNITI-DANA, 103 p. [In Russian]
5. Laptev V.V. (2003) Sub'ektyi predprinimatelskogo prava [Subjects of business law]. *Ucheb. posobie*. М., 236 p.
6. Ershova I.V. (2002) *Predprinimatelskoe pravo* [Business Law] : *ucheb.* М., 520 p. [In Russian]
7. Tolstosheev V.V. (1999) *Regionalnoe ekonomicheskoe pravo Rossii* [Regional economic law of Russia] : *ucheb.-praktich. posobie*. М., 181 p. [In Russian]
8. Moturenko S.M. (2005) *Pravovoe polozhenie tamozhennyih posrednikov* [Legal status of customs intermediaries]: *diss. ... kand. yurid. nauk* : 12.00.03. Moskva, 169 p. [In Russian]

Стаття надійшла до редакції: 19.10.2019